

- Vi hader ikke mænd men de skaber problemer

Tekst: KAREN FREDSLUND ELLEGAARD Tegning: CHARLOTTE CLANTE

Der har været kvinde-ø-lejr på Femø. Mere end 700 kvinder og børn har, i kortere eller længere tid, opholdt sig i lejren, der slutter i dag. — To af deltagerne var journalisten Karen Fredslund Ellegaard og tegneren Charlotte Clante. I tekst og tegning fortæller de her, hvorfor kvinderne har oplevet en trygheds- og solidaritetsfølelse, »hvis perspektiv anes midt i alle oplevelserne på stedet«.

To nøgne mænd på hver sin motorcykel kommer kørende ind i kvinde-ø-lejren på Femø, ber om mad, spadserer ind i lejren, diskuterer med kvinder om, hvor uforståelig en kvindelejr efter deres mening er, hvoffor laver I ikke en lejr for begge køn? — og bortvises.

Episoden vakte både latter og harme. Tydeligvis påvirkedes en del af lejrens kvinder ubehageligt, fordi handlingen blev taget til indtægt for mandens manglende forståelse for det fundamentalt nødvendige i, at kvinder alene analyserer, diskuterer og finder frem til en løsning af deres egen undertrykkelsessituation.

Hændelsen kan bruges som et symbol på mange kvinders syn på forholdet mellem kønnene i dag. Mændene, som ejer kapitalen, potensen (motorcyklen), indynder sig over for kvinderne i kraft af deres nogenhed (det seksuelle krav) ønsker noget at spise (kvindens stilling i hjemmet) og viser aggression over for den enkønnede lejr (usikkerheden over for kvinden i begyndelsen af en bevidstgørelsesproces).

På en anden måde kan handlingen også siges at være symptomatisk, idet et af de dominerende diskussions-emner i kvinde-ø-lejren på Femø har været kvindens forhold til manden. Ikke så meget ved de store fællesmøder, hvor alle deltagere har været med, og hvor emnerne har været nogenlunde givet på forhånd, men i de mindre grupper, der dagligt blev etableret.

Når kvinde-ø-lejren slutter vil den have været besøgt af henvend 700 kvinder og børn, som i kortere eller længere tid har opholdt sig der. Nogle få rødstrømpers initiativ der med støtte fra kulturministeriet blev en realitet, har været et værdifuldt eksperiment. Kvinderne, ganske få undtaget, har i samværet med deres

når vi har snakket om alvorlige ting. Jeg tror det er fordi vi har været ene piger her.

— Vi lagde konkurrencejaget på hylden ved ikke at kæmpe om mændenes gunst, og måske derfor blev vi åbne overfor hinanden. Jeg var meget forbløffet over, at så mange piger, der faktisk ikke kendte hinanden, i den grad turde lægge deres følelser blot. Det har ikke haft noget at gøre med, at vi ikke regnede med at ses igen, for det vil sandsynligvis mange.

I en diskussion, jeg har deltaget i om den tryghed, man føler sammen med piger, som man meget sjældent føler med mænd, mente nogle, at den seksuelle akt med mænd gør os usikre. Vi er bange for ikke at slå til seksuelt. Når vi går i seng med dem, skal vi ligesom til at præstere noget.

— Jeg tror ikke rigtigt på tryghed med mænd, for jeg kender ingen piger, der er trygge i deres forhold. Alle dem jeg kender kæmper en daglig kamp for at få det hele til at glide. En af dem fortalte, at der var så meget hun havde lyst til at lave, men som hun lod være med, fordi det gik ud over manden og børnene. Det var lettere at lade være. Det var aldrig et spørgsmål om, hun havde det nemmere eller bedre. Den måde hun havde det nemmere på, var at foretage sig ting, hun ikke havde lyst til.

Høflighed

— Vi har været meget høflige overfor hinanden, og jeg tror høfligheden var en konsekvens af, at vi ønskede at være søde mod hinanden. Når vi var ved at kamme over, var det måske fordi vi frygtede at ryge over i den anden grøft. Og så tænkte vi: nej det her skal ikke ødelægges, når vi har det så godt med hinanden. Vi blev overhøflige. Måske var det en smule negativt, men det hænger muligvis sammen med, at vi ikke kendte hinanden særlig godt.

— Hvis det derimod drejede sig om en mindre gruppe, hvor alle var fortrolige, kunne man godt sige noget lort uden at ødelægge noget. På et fællesmøde, derimod, hvor hundrede piger sidder over for hinanden, kan et enkelt uoverlagt ord udlede en eksplosion og ødelægge stemningen.

— En af tingene, som også slog mig hernede, var, at de piger, der havde overstået snakken om manden og børnene, så ud til at have det ene ønske: at have det rart med hinanden. For deraf kommer søstersolidaritets formentlig. Men det ville jo være frygteligt, hvis man standsede der. Vi har haft en tilbøjelighed til kun at snakke om os selv her i lejren. Vi har glemt at tænke på de andre — hovedparten af alle kvinder.

Hvad skal vi gøre når vi kommer hjem?

— Det emne, der helt sikkert har været mest diskuteret i lejren, er forholdet til manden og børnene.

Hvad skal vi gøre, når vi kommer hjem? Lige meget, hvilket emne der blev taget op, endte det altid med en diskussion om mænd og børn, og jeg tror, at man har de største problemer med manden, men at mange af problemerne opstår, fordi man er bundet af børnene.

— Mange syntes vi førte for ensidig diskussion og gjorde manden uret. Jeg synes det bare ikke. På et møde bestemte en gruppe at snakke ud fra den præmis, at ingen af os var mandfolkehedere. At vi i virkeligheden alle godt kunne lide mænd, men at de skabte problemer for os, — eller at vore forhold til dem var et problem. Det bevirkede, at vi undgik at køre ud i et sidespor, hvor nogle forsvarede manden. I alle mulige sammenhænge kan jeg da sagtens være enig i, at

samfundsforholdene også er dårlige for mænd. De er bare dårligere for os, og det er os, der skal løse vore problemer, for mændene gør det ikke.

— Jeg tror ikke spørgsmålet kan løses i fællesskab, for mændene forstår dem ikke. Mange af de mænd, som mener at forstå kvindernes undertrykkelsessituation, fatter dem i virkeligheden ikke. For ham er det sådan noget med, at han nok skal tage opvasken i aften. Det er blot ikke hendes undertrykkelsesproblem. Det er ikke tilstrækkeligt at lade manden foretage indkøbene en gang. Man kunne for eksempel lade ham gøre det en måned, selv tage den næste og lade ham få en måned til for at han ikke skulle glemme, hvor meget tid det tager, og hvor meget varerne koster. Så havde man måske en chance for at få det problem ryddet af vejen.

Kvinderne må sætte meget på spil

— Den enkelte kvinde i det enkelte hjem kan ikke løse kvindernes undertrykkelse. Kvinderne må stå sammen, hvilket måske vil komme til

En typisk diskussionsgruppe.

at betyde, at ægteskabet eller forholdet til manden sættes på spil for at det kan lykkes. Kvinderne kan gøre op med sig selv, om det er nu situationen skal ændres, eller om hun vil vente til hun er 50. Men hvis hun venter, bliver bruddet definitivt, medmindre hun vælger at lade være og affinde sig med den rolle, hun har spillet hele sit liv.

— Jeg tror, at kvinder er nødt til at risikere meget, men at de er bange for det og forinden gør op med sig selv, om det er det værd. Men vi kommer ikke videre. Der vil være en del — eller måske mange, det kommer til at gå ud over. Men der vil ske en ændring.

— Det er det samme, der sker i en revolution. Ingen har lyst til at blive skudt. Vi vil allesammen helst overleve, — men nogen må ofre sig. Det er ikke sikkert, det går så galt, for måske lykkes det os at få manden til at forstå og begribe noget af det, man gerne vil have ham til at forstå og begribe. Forinden har vi bare været nødt til at gøre os sure: Nu gider jeg ikke mere. Nu kan du!

Så griner han dumt og siger: Nå, du er nok rødstrømpe, eller sådan noget. Og for at det ikke skal drukne i krigen og hans spøgefulde bemærkninger — et af hans forsvarsvåben — er det, at man må være skrap.

— Her kommer også hele opdragelsen af kvinder ind i billedet med, at man for eksempel er blevet opdraget til at en opvask ikke må stå i mere end fem timer. Det med at lade den stå indtil nogen vasker den op, er vi ikke vænnet til. Hele problemet med, at kvinder skal knokle dobbelt så meget som manden for at opnå de samme fordele, hører også med i den sammenhæng. Det er et problem, der måske er endnu sværere at tackle end ens forhold til sin mand og det gælder på arbejdspladsen, i politiske organisationer og i uddannelsen.

Diskussion uden formål

— Noget af det vigtigste, der er sket for mig i lejren er blevet sagt på et af vore møder i en diskussion om utrygheden over for mænd, hvor der blev nævnt, at det eneste vi har brug for mændene til er at kneppe med. Den omhed og tryghed vi har brug for, kan vi også få af kvinder.

— Jeg tror godt, man kunne overleve uden mænd, bortset fra at man ikke fik børn og bortset fra den seksuelle akt. Men det samme ville de muligvis også sige om os. Selvfølgelig er det ikke kvindens mål at leve uden mand, men dog skal vi erkende, at vi godt kan klare os uden ham. Vi skal gøre os

materielt uafhængige og kun beskæftige os med ham, når han er rar og opfører sig ordentligt overfor os.

— En af lejrens svagheder var efter min mening, at vi diskuterede for meget uden formål. Jeg har spurgt, om det var nødvendigt først at få følelserne på det rene. Kvinders diskussioner bliver meget let til en historiefortælling, en udveksling af eksempler, uden at man ligesom formår eller har lyst til at binde det sammen og abstrahere fra sin egen verden til de andres, modsat mændene der er tilbøjelige til at drøfte ting på et fuldstændigt abstrakt plan uden at relatere til virkeligheden. Men her er det nok helt afgørende, at kvinder ikke er vant til en sådan fremgangsmåde.

En mandelejr

— Hvis kvinder begynder at snakke om politiske mål, griner mændene som regel og spørger, om de vil have kvindeherredømme. Jeg tror ikke nogen af pigerne ønsker at regere over mændene. De vil have ligestret. På papiret er vi alle lige. Men hvis vi for eksempel begynder at snakke konkret, ved alle, at det er en stor løgn. Alle har

C.C. Femø, juli 71